

Foto: Peter Uhan

Bojan Munjin

Veličanstveno i strašno

Zašto glumci umiru mladi: **Jernej Šugman** i **Nebojša Glogovac**

◀ *Kralj Ubu*, Jernej Šugman, foto: Peter Uhan

Ljudski život ne vrijedi puno, ali ništa ne vrijedi kao ljudski život, rekao je jednom francuski pisac André Malraux. Na kraju, taj život se prelama u jednoj točki, u točki smrti, i onda, koliko god bio tegoban, život se odjednom na dramatičan način pokazuje vrijednim. Neki ga proklinju i umiru u grču, neki odlaze mirni i spokojni, ali i ovi sretni i ovi nesretni svakako osjećaju vrijednost nečega što u njima upravo zamire. Život i smrt glumaca djeluju još dramatičnije jer, osim puke popularnosti, glumci su i neka vrsta viših bića: publika u mraku gledališta uvijek nekako intuitivno osjeća da su glumci gotovo mitski glasnici te vječne čovjekove sudbine. Krhki scenski protagonisti primaju i zadaju te fatalne udarce, oni donose loše vijesti, oni moraju objasniti ono najtragičnije što ne želimo čuti i oni na sceni umiru onda kada bi najviše živjeti htjeli. Oni na kraju svjedoče da je život, kao u *Macbethu*, „samo sjenka koja hoda, kukavni glumac što se na pozornici sat-dva šepuri i razbacuje, a potom ga više nema“. I zato što svake večeri moraju doticati taj prst sudbine, glumci, kao ljudi od krvi i mesa, jesu i sujevjerni, i imaju svoje male trikove da u toj igri sa (scenskom) smrću prevare taj usud. Odnosno, kako je govorio glumac Božidar Boban: „Kada god na sceni moram umrijeti, ja stavim ruku iza leđa držeći figu – da ne prizovem zlu sreću.“ I kada s glumcima razgovaramo izvan teatra, taj razgovor nikada nije potpuno privatn i neobavezan, jer u našim očima oni su ljudi iz nekih drugih sfera, u koje mi, svakodnevn i ljudi, nemamo pristupa. Zato, kada oni umiru, te sfere se pomiču, a to ispod naših nogu podrhtava.

Na ovim prostorima otišlo je na onaj svijet posljednjih godina dosta glumaca, koje smo sve odreda voljeli. Od Ivice Vidovića i Relje Bašića, do Mire Stupice i Dragana Nikolića, sigurno njih tridesetak zauvijek nas je napustilo u posljednja dva desetljeća, ali dvije nedavne smrti odjeknule su neobično tragično: odlazak Jerneja Šugmana i Nebojše Glogovca. „Izgubili smo našu lokomotivu“, rekao je na komemoraciji za umrlog Šugmana direktor njegove matične kuće, Slovenskog narodnog gledališča Drama,

Život i smrt glumaca djeluju još dramatičnije jer, osim puke popularnosti, glumci su i neka vrsta viših bića.

Božidar Boban: „Kada god na sceni moram umrijeti, ja stavim ruku iza leđa držeći figu – da ne prizovem zlu sreću.“

Igor Samobor. „Izgubili smo pogled na glumački vrh“, rekao je redatelj Dejan Mijač, na komemoraciji za Nebojšu Glogovca u Jugoslovenskom dramskom pozorištu u Beogradu.

Glumca Jerneja Šugmana prvi put sam ugledao sredinom devedesetih na pozornici zagrebačkog kazališta Gavella, za gostovanja njegovog SNG-a, s predstavama *Idiot* i *U očekivanju Godota*. Bila je to tada, primjereno ulogama, neka kombinacija hladne brutalnosti i ogromne energije ovoga glumca, ali najsigurnije od svega jest da se nikako nije mogla ne vidjeti ta markantna pojava i baš pravi, rasni glumac na djelu. Glumca Nebojšu Glogovca također sam prvi put vidio sredinom devedesetih – ali u filmu *Ubištvo s predumišljajem*, prema romanu Slobodana Selenića, u kojem je Glogovac igrao dobroćudnog mladića sa sela, koji se početkom 90-ih morao odlučiti između ljubavi svog života i odlaska u rat. Nešto kasnije, gledao sam ga u kazalištu, u onoj slavnoj predstavi beogradskog JDP-a, *Bure baruta*, prema tekstu Dejana Dukovskog i u režiji Slobodana Unkovskog, koja je tako dobro pogodila tadašnju atmosferu kaosa i ludila u Srbiji i koja je dobila brojne nagrade i priznanja na mnogim festivalima.

I jedan i drugi glumac završili su kazališnu akademiju otprilike u isto vrijeme i stasali u tim fatalnim devedesetima, da bi sve nakon toga bio njihov put nedvosmislenog glumačkog uspona, posut uspjesima, ružama i priznanjima. Važno je da kod njih dvojice nije bilo nikakvog početničkog teturanja, sumnji i traženja: od početka je bilo jasno da se radi o iznimno talentiranim i velikim glumcima, širokog dijapazona i goleme radijacije. Zašto su se gledaoci zalijepili baš za njih dvojicu i što je to u njima bilo toliko privlačno zove se na kraju krajeva tajna glume. „Puna ih je scena“, obično se govorilo za velike glumce. Takvi su bili Šugman i Glogovac. Ipak, bili su i vrlo različiti: Šugman je bio voluminozan glumac, koji je već svojom fizičkom pojavom ulijevao strahopoštovanje i uvjerljivost onoga što će tek izgovoriti, a Glogovac je bio živa vatra energije koja je izbijala iz njegova često nabusita lica.

Šugman je glumio likove koji hrabro, strogo i s autoritetom podnose svoju dramu, a Glogovac pak osobe koje sudbina nemilosrdno šiba, a oni joj, uz ljutnju i psovke, žele umaknuti. Glogovčevi likovi, iskričavi i žestoki, često za započinjali dramu, a Šugmanovi bi ih s ledenim dostojanstvom završavali. Glogovac je i na pozornici i u životu bio ulični borac, buntovnik s razlogom, antijunak na motoru i po mogućnosti s pištoljem za pasom, a Šugman je djelovao kao patrijarh koji i u dobru i u zlu zna što se mora dogoditi i kojem je već pomalo dosadno da neke oduzima ili poklanja život. I kod jednog i kod drugog glumca krilo se na rubu usana i ponešto ironije; kod Šugmana je ona bila izraz superiornosti, a kod Glogovca refleks očaja. U spomenutom *Buretu baruta*, u čuvenoj sceni u autobusu, Glogovac je (igrajući izgubljenog čovjeka koji je „pukao“ od socijalnog i političkog užasa) tako uvjerljivo maltretirao putnike da su ga se vjerojatno i njegovi partneri u tom trenutku bojali, dok je Šugman u nedavnoj *Ilijadi*, i onda kada je izgovarao najstrašnije rečenice, činio to odmjereno; u crnom odijelu i bijeloj košulji, s taktom. I Glogovac i Šugman bili su duhoviti glumci: tako krupan kakav je bio, Šugman je često već jednom nogom bio u komediji, a Glogovac je svoju impulzivnost koristio u pravilu tako da i kada se nalazi u prostoru smiješnog, to izgleda kao najcrnja drama. Recimo, nakon odlične JDP-ove predstave *Sumnjivo lice* publika je izlazila smrknutog lica, zato što je u njoj Glogovac tog otrovnog malog službenika odigrao na rubu hysterije, dok je Šugmanovog *Kralja Ubua* publika pratila urnebesnim smijehom. Obojica su pak odlično igrali *Hamleta*; Šugman dostojanstveno i tiho, a Glogovac na granici egzaltiranosti. Konačno, crna istina je da su ih njihove naravi dovele na prag od kojeg nije bilo povratka: Šugman je umro na skijanju od srčanog udara, vjerujući da oni s Olimpa imaju pravo i na kraljevski trenutak odmora, a Glogovac je u samo mjesec dana izdahnuo od galopirajućeg karcinoma jer njegova narav nije dopuštala da se on ikada pokuša pošteno odmoriti. Svi koji bar malo poznaju kazalište znaju da su Šugman i Glogovac zaista bili glumci koji se radaju jednom u pola stoljeća i zato – povezano s magijom glumačkog utjecaja s početka teksta – njihova smrt je još šokantnija. O Nebojši Glogovcu je Slobodan Unkovski na komemoraciji u beogradskom JDP-u, koji se na dan pogreba tresao od

žalosti, izgovorio sljedeće: „Pozorište je kako svi znamo kolektivna umetnost, ali bazirana na moćnom pojedincu. Glogovčev odlazak je pomerio zgradu JDP-a, ona više nije na svom mestu i teško da će se vratiti tamo. Otvorila se na tom mestu crna rupa iz koje kulja tuga i istovremeno guta smisao i logiku postupaka i redosleda odlazaka.“

Direktor Drame ljubljanskog SNG-a Igor Samobor o Šugmanu je rekao: „Nezaboravne glumačke kreacije, nezaboravni svjetovi koji su rođeni i koji su mogli da nastave da rastu i danas i u budućnosti, sve nas su preranim odlaskom ostavili potpuno nepripremljene. Ostat će slike predstava, filmovi, fotografije, kritike i mnoge nagrade kazališnog velikana koji je otišao prerano – usred najveće umjetničke inspiracije“.

Ova dvojica slavni dobili su brojne nagrade i kod kuće i u inozemstvu, a Glogovac i posthumno: najviša kazališna nagrada „Dobričin prsten“ koju dodjeljuje Udruženje dramskih umjetnika Srbije. Na kraju, i Šugman i Glogovac otišli su u razmaku od dva mjeseca, krajem 2017. i početkom 2018. godine i obojica su imali 48 godina.

Ima nečeg nemirnog i nasilnog u smrtima glumaca s ovih prostora. Puno je među njima preranih smrti, smrti od najtežih bolesti i izluđujućeg iscrpljivanja. Autobiografska knjiga uspomena na vlastiti život velikog glumca Bekima Fehmija nosi indikativni naziv: „Veličanstveno i strašno“. Bogatu kazališnu i filmsku karijeru ovaj glumac okončao je metkom iz pištolja u vlastitoj kući. Glumica Milena Dračić, na temu života i smrti svojih kolega, još je davno rekla: „Devedeset osam posto glumaca ovde ne može sebi da dozvoli način života evropskih glumaca o kojima se neko brine, koji imaju neke uslove i koji i u dubokoj starosti igraju velike uloge: mi smo pod stalnim stresom, sve se radi na brzinu; film ili predstava moraju da budu gotovi za mesec dana, to postane neizdržljivo i zato je puno mojih

Glogovac je i na pozornici i u životu bio ulični borac, buntovnik s razlogom, antijunak na motoru i po mogućnosti s pištoljem za pasom a Šugman je djelovao kao patrijarh koji i u dobru i u zlu zna što se mora dogoditi.

Foto Nenad Petrović

kolega, koji su se jako trošili – umrlo. Sam Glogovac je pred smrt govorio kako „ljudi sa znanjem i talentom ovde uglavnom nemaju kinte. Umesto da se bave svojim poslom, doktori nauka s diplomama koje nisu kupljene ili ukradene, danas rade kao kondukteri, kao taksisti, prodavci... Ili popravljaju televizore. Kapital se sliva na drugu stranu.“

Da, moglo bi se reći da ima nečeg samoubilačkog u životu glumca na Balkanu i na jugoistoku Europe. Oni igraju bez obzira na prilike; glume na dotrajanim pozornicama, presvlače se često u hladnjakim garderobama, putuju stotine kilometara po lošim putevima da bi stigli do publike i najviše njih „nemaju kinte“. Zato što svjedoče na sceni prvenstveno o svom vremenu i prostoru, koje se već izobililo od ratova i nasilja, i zato što iz večeri u večer na svojim leđima moraju nositi dramu takvog konkretnog života, glumci se vjerojatno troše brže od drugih. Jedna od najtalentiranijih glumica ovih prostora, Sonja Savić, jednom je rekla kako pripada „generaciji neisplaćenih honorara“ i umjetnicima koji su jedino htjeli „vratiti akademsku normu u raspadnutu sredinu“. Umrla je u 51. godini. Veliki glumci koje poznajemo često umiru u krajnje skromnim prilikama, zaboravljeni i često na rubu siromaštva. Neki

glumci žele umrijeti i zaista umru baš na pozornici, ne zato da bi demonstrirali svoju veličinu, nego zato da bi umrli u prostoru koji zamjenjuje njihov stvarni život. Ali kakav je glumački život? Već spomenuti Božidar Boban znao je govoriti kako „glumci svake večeri izgovaraju tuđe rečenice ne usudujući se izgovarati svoje vlastite, toliko puta umiru na pozornici ne znajući kako da spase svoj vlastiti život i toliko ljudi s povjerenjem gledaju u njih a oni čitav život sumnjaju jesu li ikada ikoga u nešto uvjerili.“ S druge strane, moraju biti toliko distancirani od vlastite uloge, kako kaže Diderot, koliko bliži moraju biti emociji publike i ne smiju se uznositi vlastitim uspjesima, jer ih taj uspjeh – može uništiti. Glumci moraju služiti svoje zanatu i vlastitom talentu i – neuhvatljivom ukusu publike. Svoje glumačko poslanje oni bi u pravilu trebali obožavati, ali svojoj djeci često ne savjetuju da se njime bave.

Ljudski život ne vrijedi puno, ali ništa ne vrijedi kao ljudski život. Nikada nećemo saznati koliko vrijedi život glumca. Možda na kraju možemo reći samo to da taj život ljudi na sceni vrijedi onoliko puno koliko je bilo ljubavi koju smo mi iskazali prema njima. U našu ljubav prema glumcima Jerneju Šugmanu i Nebojši Glogovcu ne treba sumnjati.